

95 DE ANI DE LA UNIREA BASARABIEI CU ROMÂNIA

95 YEARS FROM THE UNION OF BESSARABIA WITH ROMANIA

Colonel (r) prof. univ. dr. ing. Eugen SITEANU*

Rezumat: Acest articol prezintă câteva considerații cu privire la istoria militară românească între anii 1916-1919, precum și rolul armatei în cadrul procesului înfăptuirii Marii Uniri, trăgând concluzii și învățăminte prețioase atât pentru prezent cât și pentru viitor.

Sunt de asemenea prezentate acțiunile militare românești pentru realizarea unirii dintre Basarabia și România în luna martie 1918.

Cuvinte cheie: rolul armatei; unirea; Basarabia și România; Marea Unire; acțiuni militare.

Abstract: The present paper presents some considerations on the Romanian military history between 1916 and 1919, and Armed Forces role in the process of Romania's Great Union realization, drawing conclusions and lessons valuable both now and for the future.

There are also presented the Romanian military actions for the accomplishment of the union between Bessarabia and Romania in March 1918.

Keywords: role of Armed Forces; the union; Bessarabia and Romania; Union; military actions.

România a intrat în război alături de statele Antantei (Franța, Rusia, Marea Britanie și Italia), întrucât acestea îi recunoșteau legitimitatea dezideratelor sale naționale. Guvernul român a încheiat cu guvernele statelor Antantei, în luna august 1916, Tratatul de alianță și Convenția militară, deoarece Aliații garantau integritatea teritorială a României și recunoșteau nu numai drepturile ei asupra provinciilor sale istorice locuite de românii din Austro-Ungaria, ci și viitoarele frontiere ale statului. Așadar, românii au dus propriul lor război în scopul eliberării teritoriilor străbune ce erau sub stăpânire străină.

Zădărnicierea ofensivei inamice prin victoriile de la Mărășești, Mărăști și Oituz, din vara anului 1917, a însemnat spulberarea planurilor Puterilor Centrale de

* Profesor la Academia Comercială Satu Mare, profesor-asociat la Universitatea Națională de Apărare „Carol I” și membru al Academiei Oamenilor de Știință din România. Telefon: 0720566911; esiteanu@yahoo.com

cucerire a României pentru a o desființa ca stat suveran. Astfel, a crescut prestigiul internațional al României și s-au creat condițiile favorabile de înfăptuire a Marii Uniri.

Partidul Comunist din Rusia a inițiat o puternică propagandă de dezertare a soldaților ruși prin unele lozinci ca „Jos cu ofițerii și generalii țariști” etc., mai ales după victoria Revoluției socialiste din Rusia (7 noiembrie 1917, conform noului calendar).

De aceea, Consiliul de Coroană, convocat de Regele Ferdinand I, a dezbătut la 18 noiembrie (1 decembrie) 1917¹, starea nou creată ca urmare a revoltelor trupelor rusești (actele de insubordonare, degradarea ofițerilor și alegerea de comandanți din rândul soldaților, dezertări în grup, jefuirea teritoriului prin care se deplasau dezertorii etc.).

Evidențiem unele măsuri, cu caracter militar, stabilite de către Consiliul de Coroană:

1. unitățile române să închidă golurile (intervalele) create după părăsirea frontului de către trupele rusești, întrucât era iminentă încheierea Armistițiului de către Rusia Sovietelor cu Puterile Centrale;

2. să nu apară nicio fraternizare cu trupele rusești;

3. respingerea oricărui atac inamic în condițiile părăsirii totale de către militarii ruși a frontului;

4. retragerea forțelor noastre pe un nou aliniament al frontului în fața Iașiului, care să se sprijine cu aripile pe râul Prut;

5. adoptarea unor măsuri de contracarare a jafurilor trupelor ruse².

La 22 noiembrie (5 decembrie) 1917, noul guvern sovietic a semnat la Brest-Litovsk³ Armistițiul cu Puterile Centrale (inclusiv pe Frontul Românesc), ceea ce a pus România într-o situație deosebit de dificilă.

Cu două zile înainte, Regele Ferdinand împreună cu premierul român Ion I.C. Brătianu au analizat starea în care se găsea România ca urmare a ieșirii separate din război a Rusiei, nu numai în plan militar (imposibilitatea Armatei Române de a prelua apărarea tuturor sectoarelor părăsite de ruși), ci și prin distrugerea tuturor legăturilor ei cu aliații, legături ce se făceau pe teritoriul Rusiei, ceea ce a condus la imposibilitatea aprovizionării trupelor noastre (cu muniții și alimente) și a utilizării bazelor de aprovizionare de la est de Prut. Primul ministru Ion

¹ Constantin Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României, 1916-1919*, Ediția II-a, vol. III, Editura Casei Școalelor, București, p.20.

² *România în anii Primului Război Mondial*, Editura Militară, București, 1987, pp. 426-427.

³ Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *De la statul geto-dac la statul român unitar*, București, 1983, p.540.

I.C. Brătianu a trimis Aliaților un memoriu în care „demonstra că România se afla în fața pericolului iminent de a fi ocupată în întregime de Puterile Centrale dacă nu va accepta formula unui armistițiu cu acestea din urmă. Totodată, el preciza că nu va interveni niciun fel de modificare a raporturilor României cu Aliații, așa cum au fost stabilite în Tratatul și Convenția din august 1916, rezervându-și dreptul de a reîncepe lupta armată de îndată ce condițiile externe îi vor permite”⁴.

Totodată, la ordinul regelui Ferdinand, Marele Cartier General român a întocmit și înaintat un raport Consiliului Militar Interaliat al Antantei la 18 noiembrie (1 decembrie) 1917, care, între altele, stipula că „întrucât Aliații nu pot oferi guvernului român tot sprijinul material și moral pe care l-au promis, singura soluție este acceptarea unei păci separate, ...că într-o asemenea ipoteză Aliații își vor da consimțământul pentru încheierea unei păci separate fără să denunțe obligațiile pe care și le-au asumat față de România în august 1916”⁵.

Fiind în România, generalul Henry Berthelot preciza că cele două armate (rusă și română) aflate pe frontul român sunt amestecate și nici nu ar putea fi separate, iar soarta României este intim legată de evoluția situației din Rusia⁶.

La data de 22 noiembrie (5 decembrie) 1917, când s-a semnat Armistițiul între Rusia Sovietelor și Puterile Centrale, „generalul rus Dimitri Grigorievici Scerbacev (comandantul trupelor ruse de pe frontul românesc), a comunicat regelui Ferdinand I și primului ministru Ion I.C. Brătianu că întrucât nu își mai putea controla armata a hotărât să propună mareșalului August von Mackensen (comandantul forțelor Puterilor Centrale de pe frontul românesc) încheierea Armistițiului”⁷.

Reprezentanții statelor Antantei au căutat să sugereze guvernului român să continue războiul apărându-și interesele lor de mari puteri, neținând seama că România practic prin continuarea războiului ar fi pierdut întregul teritoriu al țării. Dar, ei își apărau situația lor temându-se de transferarea pe Frontul de Vest a unor divizii ce ar fi devenit „disponibile” de pe frontul oriental. Astfel, guvernul britanic a respins ideea de armistițiu considerând „sacră cauza națională a românilor”. Aderând la părerea engleză, președintele SUA dădea asigurări că după război „va sprijini România din toate puterile” și că „la Conferința de pace va salvagarda integritatea teritorială a națiunii române”⁸.

⁴ Nicolae Ciobanu, *Armistițiul din 9 decembrie 1917 dintre Armatele Română și cele ale Puterilor Centrale*, Revista de Științe Militare, nr.2/2007, p. 80.

⁵ *România în anii Primului Război Mondial*, Editura Militară, București, 1987, p. 426.

⁶ Apud, *România în anii Primului Război Mondial*, op.cit., p.428.

⁷ Nicolae Ciobanu, op. cit., p. 81.

⁸ Apud, *România în anii Primului Război Mondial*, op.cit., p.429.

De asemenea și Franța era împotriva armistițiului, iar generalul Berthelot a cerut în mod expres guvernului român să nu accepte armistițiul, elaborând un plan de rezistență conform căruia trupele române trebuiau să lupte în Moldova până la limitele forței lor de apărare și apoi să se retragă în Ucraina⁹, plan respins de Regele Ferdinand și I.I.C. Brătianu.

Sub amenințările Puterilor Centrale de a relua ofensiva pe Frontul Român, la 21 noiembrie (4 decembrie) 1917, s-a întrunit Consiliul de miniștri (*la care au participat principele Carol, șeful Marelui Cartier General român – generalul C. Prezan –, generalii Alexandru Averescu și Eremia Grigorescu și președinții celor două camere legiuitoare*) sub președinția regelui Ferdinand I, asistat de primul ministru Ion I.C. Brătianu. Consiliul de Miniștri a decis în unanimitate că Armistițiul este impus de un caz de forță majoră având un caracter pur militar și nu politic.¹⁰

În scopul de a nu angaja direct în tratative conducerea supremă a statului și a armatei, „Regele Ferdinand I a cedat generalului Constantin Prezan, temporar, conducerea supremă a armatei și a stabilit componența delegației militare care urma să negocieze condițiile Armistițiului cu Puterile Centrale”¹¹.

Încheierea armistițiului de către România (la 26 noiembrie/9 decembrie 1917) era o necesitate în contextul ieșirii Rusiei din război, mai ales că în cursul tratatelor de la Brest-Litovsk generalul Hofman (șeful delegației Puterilor Centrale), a sfătuit pe Troțki (reprezentantul comisarilor poporului Rusiei), să trimită agenți în armata română, să aresteze Misiunea română de la Sankt-Petersburg și să fie luate măsuri pentru suprimarea regelui Ferdinand I și a comandanților de înalt rang ai armatei române¹².

Principala hotărâre rezultată în urma negocierilor între delegațiile reprezentanților părților angajate în conflict a fost: „Armata Română sub comanda generalului Prezan, aflată pe Frontul Român încheie Armistițiul pentru durata cât va exista Armistițiul armatelor ruse de pe acest front”¹³.

Mulți autori¹⁴ consideră că „O rezistență singură a armatei române în fața Puterilor Centrale ar fi dus practic la nimicirea în mare parte a armatei și ocuparea întregului teritoriu al României situație pe care Aliații României nu au înțeles-o de la

⁹ Nicolae Ciobanu, *op. cit.*, p. 82.

¹⁰ Mircea Popa, *Primul Război Mondial. 1914-1918*, București, 1979, p.308.

¹¹ Nicolae Ciobanu, *op. cit.*, p. 82.

¹² Arhivele naționale, București, fond *Microfilme Anglia*, rola 257, c.369.

¹³ *România în Primul Război Mondial*, f.d.e., p.321

¹⁴ Nicolae Ciobanu, *op. cit.*, p. 83.

început”. Miniștrii țărilor aliate și asociate acreditați la Iași recunoșteau într-un Memoriu trimis primului-ministru român Ion (Ionel) I.C. Brătianu la 8 (21) decembrie 1917 „*extrema gravitate*” în care se găsea statul român justificând astfel încheierea Armistițiului și scoteau, totodată, în evidență sacrificiile enorme ale armatei române, eroismul ei nu numai în serviciul cauzei naționale a României dar și a aliaților²⁰. Dar punctul lor de vedere nu a întrunit și consimțământul tuturor guvernelor pe care le reprezentau.

De comun acord cu Regele Ferdinand, premierul român Ion (Ionel) I.C. Brătianu a întocmit un amplu Memoriu adresat la 29 decembrie 1917 (10 ianuarie 1918), oficialilor aliați, în care, șeful guvernului român „a demonstrat imposibilitatea României de a adopta o altă hotărâre fără a-i fi periclitată existența sa statală, subliniind că Armistițiul a fost încheiat în condițiile când România se găsea practic izolată și asupra ei plana pericolul pierderii întregului teritoriu. Totodată se sublinia că Armistițiul nu va atinge în niciun fel obligațiile pe care România și le-a asumat prin Tratatul din august 1916”¹⁵.

Consemnăm și intervenția ministrului de Externe al Franței, St. Pichon, în Camera Deputaților: „*România a obținut de acord cu noi și prin noi Concursul tuturor aliaților. Armistițiul n-a putut fi evitat cu toate eforturile noastre*”¹⁶.

La Iași, în tabăra de la Socola, s-a constituit un comitet bolșevic, care a hotărât: asasinarea lui Scerbacev (comandantul armatei ruse aliate), detronarea regelui Ferdinand și introducerea regimului comunist în România. Ca urmare, în ședința Consiliului de Miniștri din 4-5 ianuarie s-a aprobat „*intervenția armatei române pentru dezarmarea trupelor ruse bolșevizate din tabăra de la Socola și trimiterea lor peste Prut*”¹⁷.

În luna decembrie 1917 s-au desfășurat lucrările Sfatului Țării, organ politic reprezentativ al românilor din Basarabia, care avea 150 deputați, din care 105 moldoveni (români) și 45 minoritari. Acesta a proclamat Republica Democratică Moldovenească, cu statut autonom în cadrul Republicii Federative Democratice Ruse și a ales pe Ion Incuț președintele Sfatului Țării.

Trupele ruse, care dezertau de pe front, s-au deplasat în spațiul dintre Prut și Nistru. Acțiunile lor urmăreau impunerea prin forță a unui sistem politic comunist, contrar voinței românilor de aici și distrugerea sistemului de aprovizionare al armatei române, ce era dispus în această regiune. Banditismul trupelor ruse și anarhia

¹⁵ Nicolae Ciobanu, *op. cit.*, p. 84.

¹⁶ *România în Primul Război Mondial*, f.d.e., p. 432.

¹⁷ *Ibidem*, p. 7.

creată în acest teritoriu românesc au determinat autoritățile centrale și locale din Basarabia „să ceară protecție regelui Ferdinand, statului și armatei române, pentru ca să restabilească ordinea și să asigure securitatea”¹⁸ cetățenilor basarabeni.

În fiecare zi a lunii decembrie 1917 s-au adresat guvernului și conducerii militare de la Iași cereri pentru intervenția trupelor române în Basarabia. Astfel, autoritatea județeană de aprovizionare Cahul solicita șefului de stat major al armatelor de pe frontul român: „în tot județul domnește anarhia, viața și averea populației sunt în pericol. Să se ia măsuri pentru a tăia din rădăcină nenorocirea spre a salva populația și armata”.¹⁹ La fel a procedat și Comitetul executiv din Leova care a solicitat guvernului român să trimită urgent trupe pentru apărarea raionului Leova împotriva tulburărilor grave ale ordinii publice.

Sfatul Țării de la Chișinău era amenințat direct de acțiunile tot mai dușmănoase ale bolșevicilor care au determinat Consiliul Directorilor General (care era de fapt guvernul) să expedieze o telegramă guvernului român prin care se cerea: „... vă rugăm să binevoiți trimiterea în Chișinău a unui regiment ardelenesc cu posibilă urgență. Totodată, vă rugăm să ordonați ca acest regiment să stea la dispoziția directorului Republicii Moldovenești”²⁰

Într-o manieră asemănătoare a acționat și Comitetul moldovenesc din Kiev, care îi comunica premierului I.I.C. Brătianu: „Fiind informați de către reprezentantul Sfatului Țării despre situația critică din Basarabia, vă rugăm să trimiteți imediat în Basarabia trupele române pentru salvarea țării”²¹.

Bolșevicii au atacat și sediul Comisiei internaționale de la Chișinău pentru aprovizionarea frontului român și au arestat militarii și funcționarii români. În această situație gravă, guvernul român a hotărât ca la 17 ianuarie 1918, să acorde sprijinul militar solicitat, iar conducerea de la Petrograd a trimis autorităților de la Iași o notă ultimativă care avea caracterul unei declarații de război.

Apoi, Lenin a ordonat ca, personalul diplomatic, consular și al misiunii militare române să fie arestat, ceea ce a generat un unanim protest oficial din partea șefilor misiunilor diplomatice acreditate la Petrograd, determinându-l să pună în libertate personalul român.

Marele Cartier General român a ordonat Corpului 6 armată român „să respingă peste Nistru bandele ruse care ar putea încerca să treacă în Basarabia

¹⁸ Ibidem, p.8.

¹⁹ Armata Română și Marea Unire, Ed. „Daco-Press”, Cluj-Napoca, 1993,p.166.

²⁰ Arh. M.Ap.N., fond microfilme, rola P.II1.2510, c.11.

²¹ Ștefan Ciobanu, *Basarabia*, Monografie, Chișinău, 1926, p.184.

fără ordinul comandantului rus al frontului (Scerbacev – n.a.) și deci cu intenția de a jefui sau ataca trupele noastre; să asigure ordinea și regulata circulație pe calea ferată, să se facă ordine în tot ținutul Basarabiei, punându-se viața și avutul locuitorilor la adăpostul jafurilor și crimelor”²².

Pentru îndeplinirea misiunii Corpul 6 armată avea la dispoziție diviziile 11 și 13 infanterie, 1 și 2 cavalerie. Celor patru divizii destinate să acționeze la est de Prut li s-a ordonat „să distrugă forțele de agitație existente în Basarabia; să le treacă peste Nistru sub escortă, cu trenul sau pe jos, toți soldații ruși dezertori care răătăcesc prin sate și sunt organizați în bande în scopul de a jefui și răzvrăti pe locuitori. Cei originali din Basarabia vor fi trimiși la vetrele lor”²³.

Divizia a 11-a a trecut Prutul și a înaintat spre Chișinău, pe două coloane, iar la 25 ianuarie s-a concentrat în raioane situate la vest de Chișinău. Generalul Constantin Prezan a adresat o proclamație populației din Basarabia în care arăta: „Vă declar sus și tare că Oastea Română nu dorește decât ca prin orânduiala și liniștea pe care o aduce, să vă dea puțința să vă statorniciți și să vă desăvârșiți autonomia și slobozenia voastră, precum veți hotărî voi singuri”²⁴.

Comandantul diviziei s-a întâlnit cu Ion Inculeț, președintele Sfatului Țării, „pentru a stabili de comun acord modalitățile intrării în oraș”²⁵. În seara zilei de 26 ianuarie trupele române au intrat în Chișinău fiind primite cu bucurie și ovații de populație. Consiliul Comisarilor Poporului de la Petrograd a hotărât ruperea relațiilor diplomatice cu România, expulzarea reprezentanților guvernului român și a menționat că, „fondul de aur care se găsește la Moscova este declarat intangibil pentru oligarhia română. Guvernul sovietic își asumă răspunderea pentru a conserva acest fond și de a-l retrimite în mâinile poporului român”²⁶.

Peste două zile, generalul E. Broșteanu și colaboratorii săi apropiați au fost invitați la ședința Sfatului Țării, fapt ce simbolizează prețuirea armatei române.

Saluturilor de bun venit generalul E. Broșteanu le-a răspuns prin a exprima ideea necesității unei forțe care să garanteze viața liniștită de stat îndemnând și asigurând gazdele: „creați-vă viața dumneavoastră cum credeți și nimeni nu se amestecă în ea. În organizarea ei noi nu vă vom împiedica”²⁷. La 6 februarie 1918,

²² Arh. M.Ap.N., fond microfilme , rola P II.150, c.282.

²³ Ibidem.

²⁴ „Ardealul”, nr.6 din 18 ianuarie 1918.

²⁵ Eugen Bădălan, Eugen Siteanu, *90 de ani de statalitate românească*, Revista de Științe Militare nr. 1/2008, p. 9.

²⁶ Tezaurul României la Moscova, Documente (1916-1917), coordonare și studiu introductiv de Viorica Moisuc, București, 1993, doc.45, p.114.

²⁷ Dr. Petre Cazacu, *Moldova dintre Prut și Nistru, 1812-1918, Iași, 1924*, p.271.

Sfatul Țării a proclamat independența Republicii Democratice Moldovenești. „În manifestul adresat populației se arăta că neatârnarea este o cerință politică a vremii, iar viitorul tânărului stat depinde de voința poporului”²⁸. În ce privește rolul oștirii române, în document se preciza că prin prezența ei „s-a întocmit o stare prielnică pentru munca harnică și orânduită pe toate ogoarele vieții. Oștile române au venit să apere drumurile de fier și magaziele de pâine pentru front, dar ființa lor pe pământul nostru ajută așezarea orânduielii în țară și de azi înainte roada muncii fiecărui cetățean al republicii este cheazășuită împotriva lăcomiei răufăcătorilor. Alt scop oștile românești pe pământul republicii nu au”²⁹.

La Chișinău, Armata României a fost primită cu ovații, în timp ce, pe dealurile situate la vest de Tighina, trupele bolșevice au trecut la apărare, hotărâte să mențină trecerea permanentă peste Nistru. Așteptând întăriri, comandamentul diviziei a lichidat trupele bolșevice din jurul Tighinei și apoi a pătruns în Tighina, la începutul lunii februarie 1918, în urma unor atacuri puternice.³⁰

„În sudul Basarabiei acțiunile au avut un caracter mai complex, datorită rezistenței trupelor bolșevice la care s-a asociat și o parte a populației neromânești de aici.”³¹ La solicitarea autorităților din Cahul, la 10 ianuarie 1918, un detașament format din subunități din Divizia 13 infanterie, a trecut Prutul și a restabilit ordinea în acest raion, după care înaintarea a fost oprită de unități bolșevice. După două săptămâni, forțele principale ale diviziei au trecut Prutul, și au înaintat spre Reni, Vulcănești, Bolgrad și Ismail³², sprijinite de flota de pe Dunăre. Pentru alungarea bolșevicilor s-a impus concentrarea unor forțe din trupele de uscat, marina militară și aviație.

Mulțumită acestor acțiuni militare, în sudul Basarabiei a fost restabilită ordinea publică și siguranța populației. După ce au fost respinse spre est, trupele bolșevice s-au concentrat la Cetatea Albă. Pentru capturarea și dezarmarea forțelor bolșevice concentrate acolo au fost destinate: 2 regimente, 2 brigăzi și flota de operații. „Acționând pe trei direcții, concentric, unitățile române au dezarmat grupurile bolșevice reușind ca la 18 martie 1918 să intre în vechea cetate a lui Ștefan cel Mare”.³³

²⁸ Eugen Bădălan, Eugen Siteanu, *op. cit.*, p. 10.

²⁹ Ștefan Ciobanu, *Basarabia, populația, istoria și cultura...*, p.103.

³⁰ *Armata Română și Marea Unire*, Editura „Daco-Press”, Cluj-Napoca 1993, p.170.

³¹ *Ibidem*.

³² *Ibidem*.

³³ *Ibidem*, p.173.

Divizia 1 cavalerie a primit ordin să treacă Prutul și să se concentreze în zona orașului Bălți, pentru a acționa în nordul Basarabiei, până la Nistru³⁴. Detașamentele înaintate ale Diviziei 1 cavalerie au ocupat doar depozitele de materiale românești și abia la 23 ianuarie, odată cu sosirea forțelor principale, au pătruns în oraș, dezarmând și arestând forțele bolșevice.³⁵ „În zilele următoare unitățile de cavalerie române au luat sub control nordul Basarabiei, cu excepția județului Hotin, ieșind la 3 martie 1918 cu majoritatea forțelor pe cursul râului Nistru.”³⁶

Corpul 6 armată a trecut la apărare pe malul de vest al Nistrului „în scopul interzicerii pătrunderii forțelor bolșevice, deoarece autoritățile bolșevice au continuat acțiunile lor pentru luarea controlului asupra Basarabiei”³⁷.

În urma ruperii relațiilor diplomatice dintre Rusia și România, Kievul a dat ordinul de arestare a unor persoane oficiale și particulare române refugiate la Odessa. În Ucraina, bolșevicii au rechiziționat întregul parc de automobile, avioanele, depozitele de muniție românești și armele de la Karlovkov și Selatina și 18 vagoane încărcate cu arme și muniții aflate în drum spre România. De la Kiev s-a transmis guvernului de la Iași un ultimatum pentru ca „să dea ordin categoric trupelor române (...) să se retragă în granițele României fără a aștepta din partea noastră înlocuirea trupelor care păzesc depozitele Dvs.”³⁸.

Se acorda un termen de 48 de ore pentru îndeplinirea acestei cerințe, iar „neprimirea unui răspuns afirmativ, va atrage deschiderea unei acțiuni militare viguroase din partea armatei revoluționare ruse”. Acest demers sovietic era nejustificat și nerealist, deoarece se eluda realitatea că teritoriul românesc dintre Prut și Nistru a fost răpit de Rusia în 1812 și nu aparținea, istoric și juridic, Republicii Federative Ruse, precum și faptul proclamării independenței republicii basarabene la 6 februarie 1918.³⁹

Deoarece Puterile Centrale executau presiuni pentru încheierea unui tratat de pace, la 8 februarie 1918, guvernul condus de Ion I. C. Brătianu a demisionat. La 11 februarie se constituie un nou guvern condus de generalul Alexandru Averescu,

³⁴ Arh. M.Ap.N., fond microfilme, rola P.II.2.221, c.92.

³⁵ *Armata Română și Marea Unire*, Editura „Daco-Press”, Cluj-Napoca, 1993, p.173.

³⁶ Ibidem.

³⁷ Eugen Bădălan, Eugen Siteanu, *op. cit.*, p. 9.

³⁸ Ibidem.

³⁹ Ibidem.

care a fost obligat să înceapă tratative de pace cu Puterile Centrale. Trupele germane au ajuns la 12 martie 1918 în fața Odesei.

Lupta populației basarabene pentru unire s-a amplificat, iar în lunile ianuarie și februarie 1918 comitetele studențești române și zemstvele județelor moldovenești au cerut unirea cu România.⁴⁰ La 10 martie 1918 a sosit la Iași o delegație condusă de Ion Inculeț, președintele republicii Moldova și dr. Daniel Ciugureanu, primul ministru basarabean. Ea a mulțumit regelui Ferdinand și guvernului român pentru ajutorul militar acordat și a discutat problema unirii cu România.⁴¹ Astfel, la 27 martie 1918, la Chișinău s-a întrunit Sfatul Țării și a dat următoarea declarație cu privire la unirea Basarabiei cu România: „În numele poporului Basarabiei, Sfatul Țării declară: Republica Democratică Moldovenească (Basarabia), în hotarele sale dintre Prut, Nistru, Dunăre și Marea Neagră și vechile granițe cu Austria, ruptă de Rusia acum o sută și mai bine de ani din trupul vechii Moldove, în puterea dreptului istoric și a dreptului de neam, pe baza principiului că noroadele (popoarele – n.a.) singure să-și hotărască soarta lor, de azi înainte și pentru totdeauna se unește cu mama sa, România”.⁴² La 27 martie/9 aprilie 1918, Hotărârea Sfatului Țării Basarabiei a fost adoptată cu 86 de voturi pentru, 3 împotriva și 36 de abțineri, 13 deputați fiind absenți.⁴³ După votare a fost invitat în sală primul ministru Alexandru Marghiloman. Luând cunoștință de conținutul declarației guvernului noii republici basarabene, șeful guvernului român a declarat că primește condițiile impuse de Sfatul Țării. De la Bârlad, Regele Ferdinand a trimis o telegramă de felicitare pentru decizia luată. Ulterior o delegație basarabeană s-a deplasat la Iași, unde a prezentat regelui Ferdinand cel Loial și guvernului Actul Unirii. „La 9/22 aprilie 1918, Regele Ferdinand a promulgat unirea Basarabiei cu Țara, Ion Inculeț și Daniel Ciugureanu au fost numiți secretari de stat fără portofoliu, C-tin Stere a fost ales președinte al Sfatului Țării, iar P. Cazacu a fost numit în fruntea administrației Basarabiei”.⁴⁴

Unirea Basarabiei a generat o bucurie imensă în rândul opiniei publice românești urmată de manifestații, întruniri, serbări, slujbe religioase, declarații ale oamenilor politici și articole de presă.

⁴⁰ Al. Boldur, *Istoria Basarabiei*, București, 1992, pp.505-506; Ștefan Ciobanu, *Basarabia, populația, istoria, cultura...*, pp.104-114.

⁴¹ Ibidem.

⁴² Eugen Bădălan, Eugen Siteanu, *90 de ani de statalitate românească*, Revista de Științe Militare, nr. 1/2008, p.6.

⁴³ Ion I. Nistor, *Istoria Basarabiei*, București, 1992, Alexandru Boldur, *Istoria Basarabiei*, București, 1992, p.287.

⁴⁴ *Armata Română și Marea Unire*, Editura „Daco-Pres”, Cluj-Napoca, p.177.

După 9 luni a urmat hotărârea Sfatului Țării, din 27 noiembrie/10 decembrie 1918 prin care se renunța la condițiile de unire precizate în actul de la 27 martie/9 aprilie... și se proclama „unirea necondiționată cu România mamă”.

Trupele române nu s-au implicat în acțiuni politice, dar evident, prezența acestora a zădărnicit acțiunile dușmănoase ale trupelor și forțelor bolșevice, ostile îndeplinirii idealurilor românilor din acest spațiu geografic. Faptul că în Sfatul Țării au existat și voturi împotriva, iar unirea a fost votată cu unele condiții demonstrează caracterul liber al deciziei populației din Basarabia.⁴⁵

Generalul Istrati, comandantul Corpului 6 armată, a prezentat, la 29 aprilie 1918, Marelui Cartier General un raport din care „se desprinde aprecierea că actul unirii din 27 martie/8 aprilie 1918 se datorează și acțiunii armatei române, dar nicăieri nu se întâlnesc aprecieri din care să reiasă acțiuni destinate special influențării acțiunii și voinței autorităților și populației”⁴⁶.

Pe data de 18 octombrie 1918, la Budapesta, dr. Al. Vaida-Voevod a citit în Parlamentul Ungariei Declarația Comitetului Executiv al Partidului Național Român: *“Comitetul executiv al Partidului Național Român din Ardeal și Ungaria, ca organ politic al națiunii române din Ardeal și Ungaria, constată că urmările războiului îndreptătesc pretențiunile de veacuri ale națiunii române la deplina libertate națională. Pe temeiul dreptului firesc, că fiecare națiune poate dispune, hotărî singură și liber de soarta sa ...națiunea română din Ungaria și Ardeal dorește să facă acum uz de acest drept și reclamă în consecință și pentru ea dreptul ca, liberă de orice înrăurire străină să hotărască singură așezarea ei printre națiunile libere.*

La sfârșitul lunii octombrie 1918, la Budapesta s-a format Consiliul Național Român, care a dat următoarea declarație: *“Românii din Ungaria și Transilvania și-au constituit Consiliul Național Român ca unicul for care reprezintă voința poporului român și se bazează pe libera hotărâre asigurată de curentul vremii și de voința popoarelor libere. Trupele române prin delegații lor s-au alăturat Consiliului Național Român, în care își vor trimite exmișii (reprezentanții – n.n.) lor. ...Consiliul național român stă pe baza principală a liberei dispoziții asupra sorții lor, a națiunilor, principiu fixat de prezidentul Wilson cu condiția păcii lumii și primit atât de partidul Național Român, cât și de Partidul Social-Democrat și recunoscut din partea reprezentanței oficiale a monarhiei și a Ungariei, de asemenea și de Consiliul*

⁴⁵ Ibidem.

⁴⁶ Eugen Bădălan, Eugen Siteanu, *op. cit.*, p. 9.

național maghiar. Ca națiune liberă dorim să ne întovărășim în frățeasca armonie cu toate celelalte națiuni libere”.⁴⁷

La 5 noiembrie 1918, la Washington, secretarul de stat Robert Lansing se adresează României cu următorul mesaj: „Guvernul Statelor Unite a avut permanent în vedere bunăstarea și integritatea viitoare a României ca țară independentă și liberă, iar înainte de existența stării de război între Statele Unite și Austro-Ungaria, un mesaj de simpatie și apreciere a fost trimis de președinte Regelui României (Ferdinand I – n.a.).

Situația s-a schimbat de atunci și președintele dorește în consecință ca să vă informez că Guvernul Statelor Unite nu neglijează aspirațiile poporului român din afară ca și în interiorul granițelor Regatului. El a urmărit luptele, suferințele și sacrificiile poporului român pentru cauza eliberării de sub dușmanii și asupritorii săi, Guvernul Statelor Unite are o simpatie profundă față de spiritul de unitate națională și aspirațiile românilor de pretutindeni și nu va neglija ca, la timpul potrivit, sa-și exercite influența pentru ca drepturile politice și teritoriale juste ale poporului român să fie obținute și asigurate împotriva oricărei agresiuni externe”.⁴⁸

După numai patru zile, la Arad, Consiliul Național Român a dat Ultimatumul adresat de Consiliul Național Român guvernului Consiliului Național Maghiar în vederea preluării puterii asupra teritoriilor locuite de românii din Transilvania și Ungaria, în care se precizează: „...trebuie încă acum să luăm puterea deplină de guvernare asupra teritoriilor locuite de Români în Ardeal și Țara Ungurească. ... Guvernul îl vom constitui în Sibiu. Răspunsul la această recercare a noastră îl așteptăm până în 12 Noiembrie a.c. la orele 6 p.m.”⁴⁹.

Guvernul ungar a respins Ultimatumul și a întreprins acțiuni dușmănoase de administrare a întregului teritoriu românesc aflat în stăpânirea Ungariei înainte de anul 1914 și a refuzat să transfere puterea publică organizațiilor locale ale Consiliului Național Român Central. Autoritățile ungare au făcut o propagandă șovină, au insultat și denigrat pe români, au atârnat pe maghiarii din Transilvania împotriva administrației românești organizând conflicte, greve și revolte pe teritoriul pe care intraseră trupele române eliberatoare.⁵⁰

Guvernul ungar a încălcat convenția de armistițiu și a concentrat trupe în apropierea liniei de demarcație unde au provocat conflicte. În multe localități de sub

⁴⁷ Ibidem, p.9.

⁴⁸ Ibidem, p.10.

⁴⁹ Ibidem, p.11.

⁵⁰ Eugen Bădălan, Eugen Siteanu, *op. cit.*, p. 9.

ocupație maghiară a fost terorizată populația română și mulți români au fost arestați, maltratați, schingiuiți, răniți și asasinați mai ales în zonele Arad, Zalău, Baia Mare, Oradea și Caraș-Severin.⁵¹

Într-un memoriu din 21 martie 1919 se scria că în ultimele 4 luni numai în comitatul Arad au fost torturați și uciși 182 români.⁵²

Generalul Berthelot raporta: „...ungurii se dădeau la adevărate atrocități asupra populației de naționalitate română...”.⁵³ De aceea, „Comandamentul forțelor aliate de la Salonic și Consiliul Militar Interaliat de la Versailles au fost de acord ca trupele române să înainteze spre vest (spre Ungaria - n.n.)”⁵⁴.

Transilvănenii solicitau pe toate căile o „cât mai grabnică eliberare a tuturor provinciilor locuite de români pentru ai scăpa de teroare”⁵⁵, ceea ce a determinat Consiliul Militar Interaliat de la Versailles, în februarie 1919, să constituie o zonă neutră între România și Ungaria.

Imediat după ce Consiliul Militar Interaliat a cerut guvernului ungar să retragă trupele de pe teritoriile românești acesta a demisionat și a dat puterea „în mâinile proletariatului națiunii maghiare”⁵⁶ care a proclamat Republica Ungară a Sfaturilor condusă de Bela Kun. Acesta a respins Nota Conferinței de Pace și a declarat război României și altor state vecine.

În aprilie 1919, forțele maghiare au trecut la ofensivă cu forțele principale în Poarta Someșului și Poarta Mureșului. Trupele românești „au trecut imediat la contraofensivă distrugând dispozitivul trupelor maghiare, care s-au retras în dezordine”⁵⁷.

Comandantul armatelor aliate din Orient comunica regelui Ferdinand: „După ce au fost atacate de unguri, trupele române din Transilvania au respins într-o manieră strălucită forțele inamice și le-au pus complet în derută”.⁵⁸ La 1 mai 1919 trupele române erau pe Tisa pe întreaga lungime a frontului. „Pe 20 iulie 1919 armata ungară trece iar la ofensivă, a forțat Tisa și a înaintat aproximativ 50 km în

⁵¹ Constantin Kirițescu, *Istoria războiului pentru întregirea României, 1916-1919*, Vol.III, București, pp.373-374.

⁵² Arhivele M.A.E., fond Paris, arhivele diplomatice, Seria: Europa 1918-1919, România, Vol.47, Fila 47 (Memoriul delegației române la Conferința de pace de la Paris, 8 martie 1919).

⁵³ Ibidem, fond Microfilme Franța, rola 175, c.1087.

⁵⁴ Eugen Bădălan, Eugen Siteanu, *op. cit.*, p. 9.

⁵⁵ Ibidem.

⁵⁶ Arhivele M.A.E., fond Convenții, art. 181, Vol.1.

⁵⁷ Eugen Bădălan, Eugen Siteanu, *op. cit.*, p. 9.

⁵⁸ Ibidem, fond Paris, Dosar NR.54 (Telegramă către regele Ferdinand, 27 aprilie 1919).

dispozitivul Armatei României, care a trecut, după 4 zile, la contraofensivă și a ocupat Budapesta”⁵⁹.

În concluzie, „poporul român s-a angajat să urmeze calea grea a jertfei și sacrificiilor pentru realizarea unității statale a națiunii”⁶⁰, conștient că „nici combinațiile de culise și nici jocurile politico-diplomatice nu conferă unirii trăinicia necesară pentru a înfrunta secolele”⁶¹. Și Armata Română, sub comanda Regelui Ferdinand I, a săvârșit Unirea cea mare, împreună cu națiunea română folosind toate căile și resursele ei materiale, morale și umane, prin îmbinarea dreptului cu forța pusă în slujba dreptății și adevărului!⁶²

Regele Ferdinand cel Loial, comandantul suprem al Armatei Române și-a asumat misiunea istorică a apărării unirii, integrității teritoriale și suveranității statului național în condițiile agresiunilor unor state din vecinătatea noastră.

Deplina întregire a unității național-politice a românilor, încheierea procesului istoric de desăvârșire a statului național român unitar, suveran, independent, era o veritabilă încununare istorică a luptei poporului român condus de regele său pentru libertate și unitate.

Deosebit de valoroasă a fost și a rămas **adeziunea la actul Unirii a minorităților naționale**, îndeosebi a sașilor, secuilor și germanilor, spiritul realist și încrederea cu care a fost privită unirea de minoritatea maghiară.

După laborioasele desfășurări ale Conferinței de Pace din anii 1919-1920, tratatele încheiate au consacrat și în planul relațiilor internaționale, unirea românilor, din anul 1918. Crearea, în 1918, a României Mari (întregite), sub conducerea regelui Ferdinand cel Loial, este **cea mai importantă înfăptuire din întreaga istorie a poporului român, fără de care ar fi de neconceput însăși existența sa.**

CONCLUZII

La sfârșitul anului 1918, în urma înfrângerilor suferite în război și a semnării armistițiului din noiembrie 1918 s-au prăbușit imperiile absolutiste din jurul României, iar poporul român a triumfat în lupta sa de secole pentru realizarea idealului național. La sfârșitul anului 1918 se încheie epopeea istorică, prin care vechiul regat al României se unea cu celelalte provincii istorice românești, devenind

⁵⁹ Eugen Bădălan, Eugen Siteanu, *op. cit.*, p. 9.

⁶⁰ *Armata României și Marea Unire*, Editura „Daco-Press”, Cluj-Napoca, 1993, p.10.

⁶¹ Eugen Bădălan, Eugen Siteanu, *op. cit.*, p. 9.

⁶² *Ibidem.*

România Mare, care cuprindea aria geo-politico-istorică a *străvechiului popor european neolatin - poporul român*, denumită aria carpato-danubiano-pontică.

Ideea unirii tuturor românilor a avut adânci rădăcini istorice în conștiința românilor și în cultura lor. „Nucleul statului național – român modern s-a creat la 24 ianuarie 1859, prin unirea Moldovei cu Țara Românească”⁶³, sub sceptrul principelui Alexandru Ioan Cuza. Principatele Unite și-au dobândit *independența prin războiul din 1877-1878*, întregindu-se în același an, prin reunirea Dobrogei. *Ea s-a împlinit deplin, la sfârșitul Războiului de Întregire*, „prin actele istorice de la 27 martie 1918, de la Chișinău (unirea Basarabiei), de la 28 noiembrie 1918, de la Cernăuți (unirea Bucovinei), culminând cu cel de la 1 decembrie 1918, de la Alba Iulia (unirea Transilvaniei, Banatului, Crișanei și Maramureșului)”⁶⁴. Este acum momentul, la a 95-a aniversare a înfăptuirii Unirii Basarabiei cu România, să scoatem în evidență aceste evenimente istorice ale unirii românilor.

BIBLIOGRAFIE

„Ardealul”, nr.6 din 18 ianuarie 1918.

1918 la români. *Documentele Unirii*. Editura științifică și enciclopedică, București, Vol. I, 1983-vol.X, 1989.

Adălinoaie N., Iordache A., Oprescu P., Porțeanu A., Stan A., *Unitatea națională a românilor în epoca modernă, 1821-1918*. Editura Academiei, București, 1985.

Arhivele M.A.E., fond Convenții, Vol.1.

Arhivele M.A.E., fond Paris, arhivele diplomatice, Seria: Europa 1918-1919, România, Vol.47, (Memoriul delegației române la Conferința de pace de la Paris, 8 martie 1919).

Arhivele M.Ap.N., fond microfilme, rola P II.150.

Arhivele M.Ap.N., fond microfilme, rola P.II.2.221.

Arhivele M.Ap.N., fond microfilme, rola P.II.1.2510.

Arhivele naționale, București, fond *Microfileme Anglia*, rola 257.

Armata Română și Marea Unire, Ed. “Daco-Press” Cluj-Napoca, 1993.

Boldur Alexandru, *Istoria Basarabiei*, București, 1992.

⁶³ Ibidem.

⁶⁴ Ibidem.

- Botoran C., Matichescu O., *Documente străine despre lupta poporului român pentru făurirea statului național unitar*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 1980.
- Cazacu Petre, *Moldova dintre Prut și Nistru, 1812-1918*, Iași, 1924.
- Ciobanu Nicolae, *Armistițiul din 9 decembrie 1917 dintre Armatele Română și cele ale Puterilor Centrale*, Revista de Științe Militare, nr.2/2007.
- Ciobanu Ștefan, *Basarabia, Monografie*, Chișinău, 1926.
- Ciobanu Ștefan, *Basarabia, populația, istoria, cultura...*
- Bădălan Eugen, SITEANU Eugen, *90 de ani de statalitate românească*, Revista de Științe Militare nr. 1/2008.
- Fotino N., Calafeteanu I., *La consécration internationale de la Grande Union*, Revue Roumaine d'Histoire, no.4/1978.
- Guvernul României, *Semnificații europene Unirea Românilor 1918*, București, 1993.
- Kirițescu Constantin, *Istoria războiului pentru întregirea României, 1916-1919*, Ediția II-a, vol. III, Editura Casei Școalelor, București.
- Mușat Mircea, Ardeleanu Ion, *De la statul geto-dac la statul român unitar*, București, 1983.
- Nistor Ion I., *Istoria Basarabiei*, București, 1992,
- Nistor Ion, *Istoria Basarabiei*. Editura Humanitas, București, 1991.
- Pascu Ștefan, *Făurirea statului național unitar român*. Editura Academiei, București, 1983, vol. I-II.
- Popa Mircea, *Primul Război Mondial. 1914-1918*, București, 1979.
- Porțeanu Alexandru, *Partidul Național Român din Transilvania – factor de seamă în lupta pentru făurirea Marii Uniri*, „Revista de istorie”, nr.11/1988.
- România în anii Primului Război Mondial*, Editura Militară, București, 1987.
- Tezaurul României la Moscova*, Documente (1916-1917), coordonare și studiu introductiv de Viorica Moisuc, București, 1993.

